

Попов Микола Петрович,
к.держ.упр., доц., доцент кафедри публічного управління та регіоналістики,
ОПІДУ НАДУ, м. Одеса
ORCID 0000-0003-0204-1810;

Мустафаєва Ельзара Талятієвна,
аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики,
ОПІДУ НАДУ, м. Одеса
ORCID 0000-0002-1736-7138

УДК 352.075:[352.07:316.347:061]:165.725

doi 10.34213/db.20.01.05

КОНВЕНЦІОНАЛЬНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОСТОРУ ПОЛІЕТНІЧНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Обґрунтовано конвенційну модель об'єднаної територіальної громади в умовах поліетнічності. Розглянуто підходи до визначення конвенціональної взаємодії, об'єкти конвенційності та її предмет, типи та форми соціальних конвенцій. Дослідженні механізми запровадження конвенційної стратегії розвитку територіальних громад в умовах поліетнічності. Спираючись на положення Конституції України, законів України, норми міжнародного права з питань міжнаціональних відносин, визначено принципові підходи до врахування в процесі об'єднання територіальних громад, в цілому адміністративно-територіальної реформи, особливостей, обумовлених компактним розселенням національних меншин, що є наслідком сприйняття конвенційної парадигми.

Ключові слова: конвенціоналізм, міжетнічні відносини, адміністративно-територіальна реформа, добровільне об'єднання територіальних громад.

Постановка проблеми. Соціальний конвенціоналізм – це категорія, яку, як уявляється, цілком можливо використовувати для розбудови ефективної моделі самоврядування в територіальних громадах, які відрізняються своїм поліетнічним характером. Зазначені громади достатньо широко представлені в окремих регіонах України, де індекс етнічного розмаїття характеризуються високими показниками. З іншого боку, поліетнічні громади можуть бути результатом процесів так званого добровільного об'єднання територіальних громад, адже об'єднання суміжних громад, що характеризувалися різним етнічним складом населення в єдину громаду фактично призводить до появи нової поліетнічної одиниці. У таких випадках досить важливим завданням місцевого розвитку стає проблема соціальної інтеграції поліетнічної громади та формування спільного соціокультурного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Достатньо глибоке розуміння категорії «конвенції» можна знайти в межах філософської науки, де на початку ХХ ст. виник напрям конвенціоналізму (К. Айдукевич, Р. Карнап, А. Пуанкаре тощо) [1, с. 386]. Відповідно до нього, в основу наукових теорій мають бути покладені конвенції (взаємні домовленості) поміж вченими, що приймаються для зручності пояснення складних та недостатньо вивчених явищ. Проблема, яка вирішується в межах конвенціоналізму, полягає в тому, що не все можливо зрозуміти та пояснити через звернення до досвіду й лише впровадження деяких додаткових конвенцій дозволяє дійти до того чи іншого рішення. Традиційний конвенціоналізм стверджує, що ми можемо змінювати конвенції, які обумовлюють прийняття рішення, на свій розсуд [2].

У вузькому сенсі під конвенцією розуміються умовні домовленості або звичаї з приводу того що говорити, що носити, що робити в деяких ситуаціях та у яких задані культурні зразки поведінки. Конвенції тут являють собою елементи культури, які можуть варіюватися, не зачіпаючи при цьому виконання завдання або досягнення спільних цілей [3, с. 134]. Таке розуміння зводить конвенцію до ритуалу або церемонії, причому за нею визнається виключно функція «прикрашення» певної діяльності, комунікації, що мають, окрім зовнішньої умовної форми (конвенції), свої «правила гри», засоби та цілі.

Отже, поняття конвенції завжди пов'язане з проблемою розуміння людьми один одного в межах деякого соціального або духовного простору певної групи людей, що налаштовані на взаємодію. Соціальну конвенцію можна розглядати як особливого роду договір, що призводить до згоди в процесі соціальної взаємодії з використанням норм, цінностей, ритуалів, традицій, символів тощо як визначальних для їх учасників. Більш того, в кожній конкретній ситуації суб'єкти соціальної взаємодії мають встановлювати конвенцію, яка уточнює або доповнює конвенціональні засоби, ритуали, традиції, символи, що склалися. Відтак, уточнення значення понять, діалог, стають обов'язковим процесом, що супроводжують соціальну конвенцію. Сама ж по собі соціальна конвенція є способом взаємодії соціальних суб'єктів з

метою досягнення згоди. Соціальна конвенція – це також й особлива технологія взаємодії, яка має зміст, сценарій, час використання тощо [4, с. 235].

Мета статті – обґрунтувати конвенційну модель об'єднаної територіальної громади в умовах поліетнічності та надати рекомендації щодо реалізації конвенціональної стратегії у системі державного управління.

Виклад основного матеріалу. Термін «конвенція» можна використовувати для опису соціально-політичних практик об'єднання індивідів у спільноти, оскільки всі домовленості, що приймаються працюють лише за наявності двох чинників:

- по-перше, сприйняття їх всіма сторонами конвенціональної взаємодії;
- по-друге, наявності самого процесу міжсуб'єктного конструювання, в якому вони (домовленості) набувають сенс та функціональне значення, тобто самодіяльності спільноти.

Як можна побачити, схематичне уявлення територіальної громади як структурно-функціонального об'єднання індивідів, які спільно проживають на певній території на основі деяких загальновизнаних правил, є недостатнім. Особистісні характеристики людей мають бути включені до схем, що пояснюють можливості та перспективи існування соціальної спільноти взагалі й соціальної згуртованості місцевих громад в особливості. У даному контексті ідея соціальної конвенціональності є досить перспективною для розвитку як теорії місцевого самоврядування, так й практики самоврядних відносин у поліетнічній територіальній громаді.

Соціальні відносини у поліетнічній територіальній громаді, що характеризується тривалим стійким розвитком, як правило, мають конвенціональну основу. Вони виникають як умова організації спільного життя на певній території там й тоді, де й коли з'являється конвенція поміж суб'єктами, що налаштовані на єдність, до нормального спільного проживання на території, до самоврядування й спільної самодіяльності. Конвенціональність стає змістом місцевого співтовариства як системи, що саморозвивається, як умова безконфліктного співіснування, як продукт спільної життєдіяльності.

Конвенція виступає як спосіб існування людини й місцевого співтовариства. Конвенція у даному випадку розуміється як соціальна дія, спрямована на взаємні відносини суб'єктів з метою вирішення протиріч. Також її можна розглядати як соціальну дію, спрямовану на взаємні відносини суб'єктів з метою подолання протиріч: з одного боку, взаємодія з іншими людьми й необхідність дотримання загальноприйнятих норм, створювати муніципальний мир й забезпечувати спільний розвиток, а з іншого – самореалізація особистості в місцевому співтоваристві забезпечується через її залученість до самоврядних відносин. Опанування методами й способами соціальної взаємодії й самоврядування складають сутність конвенціональної культури особистості. Соціальна конвенція виступає у такому випадку як реальна можливість «технологізації» соціального знання, його спрямованості на вивчення й розробку ефективних способів, прийомів впливу на соціальні процеси у місцевому співтоваристві. Причому соціально-технологічний підхід не входить у протистояння з системним й ситуаційним підходами при аналізі місцевого співтовариства, а є їх логічним продовженням.

Конвенція як соціальна дія, спрямована на взаємне існування, збагачення культур, зміну муніципального світу допомагає людині вирішувати наступні проблеми:

- сприяє об'єднанню з метою формування єдиної лінії поведінки у конкретних випадках;
- забезпечує підготовку до прийняття та саме прийняття колективних рішень;
- супроводжує колективну діяльність та є умовою успіху та ефективності такої діяльності;
- супроводжує соціальну адаптацію людини, зокрема адаптації в соціальній групі й є її умовою;
- є способом ефективної комунікації й у цілому її можна розглядати як обов'язкову умову ефективної комунікації;
- вона дає можливість розкрити свій власний внутрішній світ й зрозуміти внутрішній світ «іншого».

Таким чином, функціональне значення конвенції для індивіда у поліетнічній територіальній громаді важко переоцінити, адже сусідів не обирають, з ними треба жити по-сусідськи, у дружбі та злагоді, здійснювати спільну життєдіяльність на основі неписаних правил, норм, договору, конвенції. Соціальна конвенціональність – необхідна властивість місцевого співтовариства як живого соціального організму. Важливо підкреслити, що соціальна конвенція це така соціальна дія, яка спрямована на конструювання, зміну місцевого співтовариства шляхом розвитку самоврядних засад.

У науковій літературі можна знайти типологізацію соціальної конвенції за наступними критеріями: за предметом (приводом) конвенції, модальністю й кількістю суб'єктів, сферами життєдіяльності людини, характером соціально-психологічних механізмів, ступенем мотивації суб'єктів, результатом тощо.

Об'єктами соціальної конвенції можуть бути такі приводи конвенції:

- 1) сутність понять і смисли;
- 2) інформація, яку кожен суб'єкт має намір отримати в процесі обміну;
- 3) правила поведінки в ситуаціях;
- 4) зовнішні атрибути ситуацій;
- 5) цілі та засоби спільної діяльності;
- 6) відносини, що встановлюються в процесі взаємодії;
- 7) розуміння та сприйняття суб'єктивного світу.

Приводом для конвенції у взаємодії людей, перш за все, виступає сутність понять, що використовуються. Комунікація та спілкування не можуть бути ефективними та можуть взагалі не відбутися, якщо суб'єкти взаємодії не домовилися або погано домовилися відносно того, яке значення вони вкладають у поняття, що використовуються. Домовленості відносно розуміння понять – це обмін смислами, без чого суб'єкти не можуть зрозуміти один одного.

Окрім цього, приводом до конвенції може бути не стільки обмін смислами, як обмін інформацією. У даному випадку людина зовсім не має необхідності зрозуміти «іншу», їй є важлива інформація від останньої. Якщо ця «інша» погоджується обмінятися інформацією з цією ж метою, то у такому випадку можна говорити про конвенцію.

Предметом конвенції у поліетнічних громадах здебільше виступають правила поведінки в ситуаціях або домовленості про те, яка поведінка учасників має бути у тій чи іншій ситуації. Така конвенція є випереджаючою щодо ситуації, адже ситуація ще не відбулася, а «правила гри» вже існують. При цьому можна виокремити: а) ситуації, «правила гри», які здебільше відомі й давно засвоєнні у процесі соціалізації; б) ситуації, які відбуваються періодично й з певного моменту «правила гри» засвоюються та задовольняють партнерів; в) ситуації унікальні, неочікувані, для яких з метою адекватного або ефективного результату «правила гри» краще заздалегідь визначити.

Зовнішні атрибути в ситуаціях також можуть бути віднесені до «правил поведінки». Конвенції з приводу зовнішніх атрибутів можуть стосуватися проблем відповідності культурним зразкам поведінки представників різних етнічних груп та естетичних присмаків. Ситуація, у якій хоча б один з суб'єктів передбачає маніпулювання іншим або через яку суб'єкти мають намір встановити та зберегти відносини, вимагає домовленостей про зовнішні «правила гри». Це яскравий приклад того, як предметний соціокультурний простір, що задіяний через конвенціональні відносини, стає міжсуб'єктним.

Для того, щоб самоврядна діяльність на місцевому рівні давала людині задоволення й була успішною, необхідно попередньо домовитися, якими мають бути її цілі та засоби. Від так, дана конвенція випереджає діяльність. Її також можна віднести до розряду раціональних дій, хоча стосуватися вона може самих «нераціональних» сфер, наприклад віри, символів тощо.

Конвенції з приводу відносин визначають, якими мають бути ці відносини. Вони стосуються уявлень про взаємний обмін, про справедливість, рівність, ступінь особистої свободи, управління, самоврядування тощо. Певною мірою їх можна визначити як «правила гри», але, на наш погляд, сутність таких конвенцій не вкладається у поняття «гра». Конвенції з цього приводу стосуються особистості кожного із суб'єктів, що взаємодіють. Особливе місце у цьому рядку займають самоврядні відносини, коли люди домовляються разом вирішувати свої місцеві проблеми.

Конвенції з приводу розуміння й сприйняття суб'єктивного образу оточуючого соціального світу спрямовані на вирішення проблеми, для чого й як можна передати своє уявлення про світ й сприйняти уявлення «іншого», як зрозуміти й збагатити один одного. У таких конвенціях суб'єкти інтерпретують не саму дію або майбутню ситуацію, або «правила гри», або відносини – вони інтерпретують суб'єктивний світ «іншого». Світ «іншого» становить тут феномен, який кожен учасник конвенції не лише розпізнає та приймає, але й у який треба бути зануритися.

Виокремлення вищезазначених типів соціальної конвенції означатиме, що конвенція широко представлена в практиці життєдіяльності людини й місцевого співтовариства. Однак було б невірним вважати, що будь-яка соціальна дія є конвенціональною. Якщо з будь-яких причин суб'єкт не мотивований на взаємодію, на вирішення ситуації за допомогою визначених умовних правил, атрибутів, значень, цілей та засобів, вибудованих відносин та суб'єктивного світу іншого суб'єкту, то соціальна конвенція у всіх зазначених випадках або відсутня взагалі або анулюється (якщо до цього вона існувала) або ж перетворюється у конфліктну взаємодію.

Предмет (привід) соціальної конвенції складає її основний зміст. Саме навколо цього приводу складається конвенційна дія, яка має своєю кінцевою метою створення сприятливого муніципального середовища, в якому кожен індивід розкривається як творча особистість.

При розгляді процесу конструювання такого середовища можна й потрібно звернути увагу на специфіку соціальних конвенцій поміж:

- 1) суб'єктом – суб'єктом;
- 2) суб'єктом – соціальною групою;
- 3) соціальною групою – соціальною групою;
- 4) соціальною групою – соціальною спільнотою, до якої входить група;
- 5) соціальною спільнотою – соціальною спільнотою;
- 6) соціальною спільнотою – суб'єктом;
- 7) етнічною групою – етнічною групою;

- 8) етнічною групою – органами влади;
- 9) органами влади – місцевим співтовариством.

Специфіка конвенціональних відносин поміж двома суб'єктами буде полягати у «опрацюванні» деталей конвенції, причому деталям надається особливе значення, що дає можливість говорити про високу варіативність соціальних конвенцій та їх гнучкості.

Конвенціональні відносини поміж суб'єктом та соціальною групою передбачають не лише необхідність засвоєння суб'єктом норм, які пропонує група, – у цьому випадку все б було зведено до конформізму й відносинам влади-підпорядкування, – але й формування нових норм та стереотипів поведінки при активній участі індивіда. Така конвенція дає індивіду можливість обрати ту соціальну роль, яка задовольнила б його та групу.

Конвенції поміж соціальними групами будуються зазвичай через посередника або ж за допомогою легітимних норм та правил поведінки. «Укладання» соціальної конвенції може відбуватися поміж групами, наприклад, через використання норм моралі.

Поміж групова конвенціональність, що особливо є важливим для поліетнічної громади, включає до себе, по-перше, намагання груп до співробітництва, по-друге, укладання загальних правил взаємодії для вирішення актуальних проблем, формування конвенціональних норм, стереотипів поведінки, атрибутів; по-третє, саму конвенціональну взаємодію, що передбачає розподіл ролей поміж групами та всередині груп, й, нарешті, по-четверте, результат цієї взаємодії – певний спільний соціокультурний простір.

Конвенціональні відносини поміж соціальною групою й соціальною спільнотою, до якої входить група мають більшою мірою нормативний характер, оскільки само суспільство представляє з себе певну існуючу конвенцію різних груп, які вбудовані у соціальну структуру. Така конвенція розглядається у класичних суспільно-політичних теоріях в якості суспільного договору. Макросоціальний рівень таких конвенціональних відносин вимагає відповідних йому способів «укладання» соціальних конвенцій.

У цьому випадку можна погодитися, що статут територіальної громади – це свого роду соціальна конвенція. Саме він регулює самоврядні відносини у територіальній громаді: процедури безпосередньої демократії, форми роботи та процедури органів та посадових осіб місцевого самоврядування, багато які аспекти матеріальної та фінансової основи місцевого співтовариства, питання стратегії розвитку громади тощо [5]. Проте, як свідчить досвід організації місцевого самоврядування в Україні, статут територіальної громади не може врегулювати весь спектр суспільних відносин, що передбачає прийняття окремих місцевих норм, які б стимулювали адаптивну поведінку жителів у формі діалогу поміж ними й органами влади, поміж етнічними групами, окремими поселеннями в межах громади тощо.

Звертаючись до предмета статті, слід зазначити, що особливий інтерес викликають конвенціональні відносини поміж етнічними групами на рівні тих територіальних громад, що володіють поліетнічним характером. У даному випадку ми маємо відносини поміж спільнотами, що мають усталену структуру та культуру, взаємовідносини та взаємообмін поміж культурними уявленнями. Якщо брати Південь України, то мова йде, насамперед, про українську, російську, болгарську, молдавську, гагаузьку, кримськотатарську, вірменську, єврейську тощо спільноти, які покликані зберігати та розвивати свою мову, свою культуру, свої культурні традиції та цінності. Соціальна конвенція представників зазначених культур у місцевих співтовариствах має свою специфіку та у просторово-часовому вимірі, й в особливостях стратегії, які носитимуть не лише офіційний характер, але й неофіційний. Суб'єкти даних культур можуть взаємодіяти й без нормативних документів, беручи участь у конструюванні соціокультурного простору відповідних територіальних громад.

Розглядаючи типи соціальних конвенцій їх можна виокремити за типами взаємодії. Насамперед слід виділити:

- конвенції у сфері публічних відносин, у т.ч. самоврядних;
- конвенції у сфері «людських» неформальних відносин.

Відомо, що публічні відносини мають більш раціональний характер й представлені в системі місцевого самоврядування та державного управління [6]. Конвенції у сфері неформальних відносин найчастіше мають прояв за місцем проживання особи.

Окрім цього, прийнято відокремлювати соціальні конвенції у сфері економіки, політики, побуту, права, релігії, ідеології, культури й мистецтва тощо.

Для людини норми набувають конвенціонального характеру в процесі його соціалізації. В еволюції моральної свідомості особистості виокремлюють три рівня: 1) предконвенціональний, 2) конвенціональний, 3) постконвенціональний. Перший рівень не орієнтований на встановлення конвенції з «іншим», він включає орієнтацію індивіда в своїй поведінці виключно на систему покарань та «правильні» вчинки. Другий рівень орієнтований на «іншого», він включає міжособистісні очікування, зв'язки, згоду. Третій рівень орієнтований на загальнолюдські, універсальні цінності й принципи поведінки, на взаємовигідні дії за умови визнання особистості в якості вищої цінності.

Можна відзначити, що соціальна конвенційність виступає як поняття, що є протилежним соціальній конфліктогенності. Тривалий час відповідна дихотомія була відсутня й «конфлікт» не мав свого адекватного протилежного поняття. На нашу думку, поняття «партнерство» або «консенсус» за своїм обсягом та змістом є меншими, чим «конфлікт». Поміж тим соціальна конвенція може, так само й як конфлікт бути:

- 1) внутрішньособистісною (конвенція сама з собою, що характеризується рівновагою, стійкістю особистості, довірою сам до себе);
- 2) міжособистісною (конвенція з іншою особою, що характеризується довір'ям до «іншого»);
- 3) міжгруповою (конвенція поміж соціальними групами);
- 4) конвенцією приналежності (конвенція поміж особою та етнічною групою у поліетнічному співтоваристві);

5) конвенцією зі всім «світом» (конвенція, що характеризується станом повної задоволеності).

Відмінність даної класифікації від аналогічної класифікації конфліктів полягає у додатковому чиннику, що характеризує конвенцію, як позитивне психосоціальне явище – чиннику довіри. Довір'я виступає як індикатор конвенційних відносин різного виду, при цьому кожна категорія конвенції передбачає власну характеристику довір'я. У цілому довір'я виступає як характерна та супутня риса конвенційності, яка пояснює її психосоціальну сутність. Довір'я органам місцевої влади, довір'я поміж етносами, поміж людьми – найважливіша умова становлення та розвитку самоврядних відносин.

Таким чином, соціальна конвенція – це поняття інтегративне, яке прийшло до управління з соціологічної та психологічної наук. Її використання в науці публічного управління та адміністрування, у теорії місцевого самоврядування суттєво збагачує та дозволяє обґрунтувати нормативно-конвенціональну модель, включити людину у систему самоврядування, у різноманітні самоврядні відносини. Це також дозволяє представити територіальну громаду як сукупність активних соціальних суб'єктів, адже конвенція виникає із потреб людини й залежить від його громадянської позиції, культури, освіти. Відтак, соціальна конвенція збільшує толерантність місцевого співтовариства й підвищує ступінь толерантності кожного жителя, а місцеве самоврядування отримує внутрішнє джерело розвитку. Нормативна (правова) модель самоврядного місцевого співтовариства доповнюється й збагачується конвенціональною складовою, яка до того ж розкриває життєві сили поліетнічної територіальної громади. Такого роду нормативно-конвенціональну модель схематично можна представити наступним чином (див. рис. 1).

Тривалі та такі що повторюються взаємодії людей у місцевому співтоваристві поступово набувають стійку форму за умови побудови конвенціональної моделі.

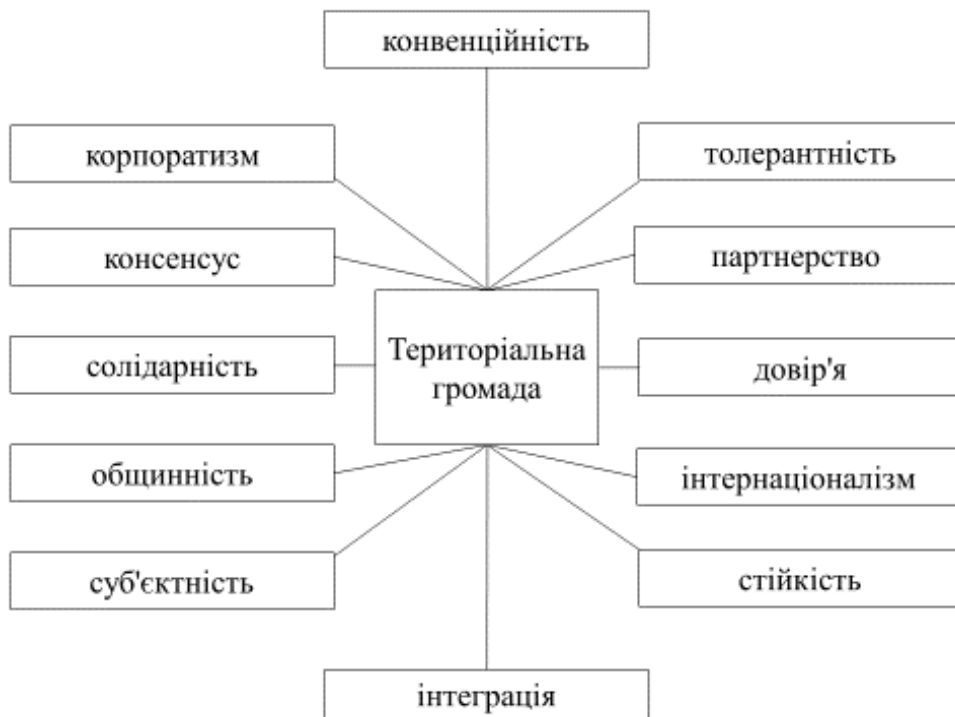

Рис. 1. Конвенціональна модель поліетнічної територіальної громади

Розвиненість, зрілість самоврядних відносин характеризують зрілість місцевого співтовариства, його стійкість та життєздатність. Поява конвенціональної території – свідчення встановлення конвенційних, побудованих на довірі, відкритих відносин поміж жителями, поміж етнічними групами. Такі відносини включають до себе:

- конвенціональні дії як демонстрацію прагнення до взаємодії;
- конвенціональні стратегії як певні найбільш загальні настанови та принципи конвенційності; планування стратегічних конвенційних відносин;
- конвенціональну територію як особливо важливий самоврядний світ, соціокультурний простір, що виникає в процесі реалізації самоврядних відносин.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Прагнення людини до встановленню конвенцій є очевидним. При цьому соціальна конвенція не заперечує егоїстичних інтересів індивіда, як й не заперечує унікальність кожної особистості. Соціальна конвенція передбачає перехід від несвідомих, інтуїтивних бажань до їх

раціоналізації, яка й має прояв у «встановленні» договорів з кожного приводу й у кожній конкретній ситуації. Спілкування людей з приводу встановлення конвенціональних відносин супроводжує все людське життя. Якщо у місцевому співтоваристві не вистачає конвенціональних норм та цінностей або сама особистість не сформувала життєві або ситуативні конвенціональні стратегії, людина опиняється в ситуації соціальної та психологічної нерівноваги, а її самотність й соціальна ізоляція може бути підсумком незадоволеної соціальної взаємодії. За таких умов місцеве співтовариство не представляє цілісності, не може у повній мірі реалізувати потенціал розвитку, сприяти самореалізації кожної особистості, не може ефективно здійснювати самоврядування.

Спираючись на положення Конституції України, законів України «Про національні меншини в Україні», Рамкову конвенцію Ради Європи про захист національних меншин, іншими нормами національного і міжнародного права з питань міжнаціональних відносин можна визначити наступні принципові підходи до врахування в процесі об'єднання територіальних громад, в цілому адміністративно-територіальної реформи, 1995 особливостей, обумовлених компактним розселенням національних меншин, що є наслідком сприйняття конвенційної парадигми:

– по-перше, головна мета формування спроможних об'єднаних громад у місцях компактного проживання національних меншин – створення соціально-економічної основи сталого розвитку відповідних територій задля збереження життєвого середовища національних меншин і забезпечення умов їх вільного і всебічного розвитку;

– по-друге, неприпустимість ігнорування принципу добровільності, обов'язковості врахування думки етнічних спільнот;

– по-третє, утримання в процесі адміністративно-територіальної реформи від заходів, які необґрунтовано і/чи без згоди національних меншин змінюють етнічну та етнолінгвістичну структуру населення відповідних адміністративних одиниць і можуть призвести до обмеження колективних і/чи індивідуальних прав та свобод;

– по-четверте, орієнтація на етнокультурне розмаїття, врахування специфічних потреб соціально-культурного розвитку етнічних (національних) колективів у складі об'єднаних громад і неухильне дотримання конституційних прав людини і громадянина;

– по-п'яте, збереження та розвиток локальних (у межах території історичного розселення меншин) і надлокальних (у межах області, держави і за її межами) міжетнічних (міжнаціональних) зв'язків.

Конвенціональна стратегія має бути покладена не лише у систему державного управління у цілому, але й у механізми розвитку територіальних громад за умови їх поліетнічності. Зокрема доцільно:

– запровадити практику попереднього обґрунтування доцільності об'єднання відповідних територіальних громад в нову громаду і розробку проекту угоди, що містить: а) зобов'язання об'єднаної громади щодо врахування специфічних інтересів громад, що увійшли до її складу і б) план намірів щодо пріоритетів діяльності об'єднаної громади;

– рекомендувати до Стратегій розвитку об'єднаної територіальної громади включати найактуальніші проблеми для усіх територіальних громад і ті, що стосуються окремих з них і обумовлені етнічною та етнолінгвістичною структурою людності. Зокрема це можуть бути: будівництво і ремонт доріг; поліпшення водопостачання; будівництво підприємств поглибленої чи кінцевої переробки сільськогосподарської продукції, з видобутку природних будівельних матеріалів; відновлення продуктивності рибпромислових водойм; відродження і розвиток традиційних виробництв; забезпечення відповідно до норм законодавства вивчення і використання державної мови і мов національних меншин тощо.

У межах поліетнічної територіальної громади, утвореної на принципах конвенціональності, доцільно розробити й прийняти:

– регламенти роботи рад об'єднаних територіальних громад, якими зокрема передбачити, що при наявності трьох депутатів, представників певної національної меншини, ними може бути сформована депутатська фракція (група),

а також визначити її повноваження щодо впливу на прийняття рішень з питань, що торкаються інтересів відповідної етнічної спільноти;

– статuti об'єднаних територіальних громад, якими передбачити положення про те, що:

а) «старостинський» округ обов'язково утворюється в тих населених пунктах у складі об'єднаної громади, які за своїми етнічними характеристиками суттєво відрізняються від адміністративного центру громади;

б) в територіальних громадах, які характеризуються етнічним розмаїттям, утворюються ради національно-культурних об'єднань з правом надання висновків щодо рішень органів місцевого самоврядування з питань етнокультурного розвитку національних груп;

– положення про старосту об'єднаної громади з визначенням кола його повноважень, у т. ч. щодо захисту інтересів колективу (колективів), який (які) він представляє у виконавчому органі ради об'єднаної громади, а також форм взаємодії старости з органом (органами) самоорганізації населення;

– положення про органи самоорганізації населення в об'єднаній громаді, де визначити власні повноваження органів місцевого самоврядування, якими громада може наділяти органи самоорганізації населення, зокрема щодо вирішення питань національно-культурного розвитку, і які може передавати кошти, матеріально-технічні та інші ресурси для їх здійснення. Передбачити, що в одному населеному пункті можуть бути утворені органи самоорганізації різних етнічних спільнот.

Таким чином, стійкість поліетнічної територіальної громади, її життєздатність незмінно пов'язується із станом соціальної інтеграції, зануренням особистості у соціокультурний простір. Нормативно-конвенціональна модель соціальної інтеграції територіальної громади та становлення самоврядності в умовах поліетнічності ґрунтується на таких принципах, як: солідарність, згуртованість, соціальна взаємодія, довір'я, толерантність, громадянськість. Конвенціональна модель місцевого співтовариства дає можливість «побачити» людину у цілісному оточенні,

розглянути інтегративні взаємодії соціального та культурного, об'єктивного та суб'єктивного у становленні та розвитку самоврядних відносин у поліетнічному місцевому соціумі.

Список використаних джерел

1. Конвенціоналізм. *Філософський енциклопедичний словник* / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори); І. О. Покаржевська (художнє оформлення). Київ : Абрис, 2002. 742 с.
2. Ворніков В. І. Традиційні і сучасні уявлення про соціальну конвенціональність. *Наукове пізнання: методологія та технологія. Філософія*. 2013. Вип. 1. С. 32–38.
3. Коваленко-Кобилянська І. Г. Конвенціональна мудрість соціуму як інструмент деформації інтелектуальних можливостей людини у період геронтогенезу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*. 2017. Вип. 2 (1). С. 133–137.
4. Зарицька І. П. Теоретична модель конвенціональної комунікативної стратегії реалізації функцій державного управління. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. 2014. Вип. 2. С. 231–241.
5. Ідесіс І. В. Статути територіальних громад міст – «місцеві конституції»? *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 5 (1). С. 71–74.
6. Зарицька І.П. Форми і методи запровадження конвенціональної комунікативної стратегії реалізації функцій державного управління. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_1_9 (дата звернення: 12.05.2020).

References

1. Konventsionalizm. (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*. V.I. Shynkaruk et al. (eds.). Kyiv : Abrys [in Ukrainian].
2. Vornikov, V.I. (2013). Tradytsiini i suchasni uiavlennia pro sotsialnu konventsionalnist. *Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia. Filosofiia, issue 1*. 32–38 [in Ukrainian].
3. Kovalenko-Kobylanska, I.H. (2017). Konventsionalna mudrist sotsiumu yak instrument deformatsii intelektualnykh mozhlyvostei liudyny u period herontohenezu. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Psykholohichni nauky, issue 2 (1)*,133–137 [in Ukrainian].
4. Zarytska, I.P. (2014). Teoretychna model konventsionalnoi komunikatyvnoi stratehii realizatsii funksii derzhavnoho upravlinnia. *Naukovi rozvidky z derzhavnoho ta munitsypalnoho upravlinnia, issue 2*, 231–241 [in Ukrainian].
5. Idesis, I.V. (2015). Statuty terytorialnykh hromad mist – «mistsevi konstytutsii»? *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii : Yurydychni nauky, issue 5 (1)*, 71–74 [in Ukrainian].
6. Zarytska, I.P. (2014). Formy i metody zaprovadzhennia konventsionalnoi komunikatyvnoi stratehii realizatsii funksii derzhavnoho upravlinnia. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia, 1*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_1_9 [in Ukrainian].

Попов М. Р.,

*PhD in Public Administration, Associate Professor of the Public Administration and Regional Study Department, ORI NAPA, Odesa
ORCID 0000-0003-0204-1810;*

Mustafaieva E. T.,

*Postgraduate Student of the Public Administration and Regional Study Department,
ORI NAPA, Odesa
ORCID 0000-0002-1736-7138*

Conventionality as a principle for formation of a single social-management space of polyethnic territorial communities

The article reveals the conventional model of an amalgamated local community under the conditions of poly-ethnicity. It is proved that social conventionalism is a category that is quite possible to use in building an effective model of self-government of local communities that are different in their poly-ethnic nature. The social convention is considered on the one hand - as a special kind of contract that leads to agreement in the process of social interaction within norms, values, rituals, traditions, symbols, etc. and, on the other hand, as a special technology of interaction, script, usage time, etc.

The article shows that social relations in a poly-ethnic local community, which is characterized with long-term sustainable development, usually have a conventional basis. They arise as a condition for the organization of coexistence in a certain territory (where and when there is a convention between the subjects set up for unity) to harmony coexistence in the territory, to self-government and joint initiative. Conventionality becomes the content of the local community as a self-developing system, as a condition of conflict-free coexistence, as a product of joint life.

The article defines the typology of social convention according to the following criteria: subject (reason) of the convention, modality and number of subjects, spheres of human life, nature of socio-psychological mechanisms, degree of motivation of subjects, result, etc.

It is proved that the objects of the social convention can be the following reasons of the convention: the essence of concepts and meanings; information that each entity intends to receive in the process of exchange; rules of conduct in various situations; external attributes of situations; goals and means of joint activities; relations developed in the process of interaction; understanding and perception of the subjective world.

The specifics of social conventions in various areas are considered. A model of a conventional local community under the conditions of poly-ethnicity has been developed.

Keywords: Conventionalism; interethnic relations; administrative-territorial reform, voluntary association of territorial community.

Надійшла до редколегії 15.04.2020 р.